

Лубенець І. Г.,

провідний науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук;

Толочко Г. В.,

старший науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ІНОЗЕМНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Інтернет та пов'язані з ним технології стали невід'ємною складовою життя сучасного інформаційного суспільства, особливо дітей.

Завдяки таким технічним засобам сучасні школярі мають можливість користуватися електронними бібліотеками, різноманітними сайтами освітнього, пізнавального та розважального характеру (завантажувати книги, музику, фотографії та ін.). За їх допомогою діти спілкуються з друзями та відпочивають.

Останніми роками в ЗМІ активно обговорюються так звані «групи смерті» – це спільноти в соціальних мережах, в яких підлітки грають в своєрідну гру, підсумком якої є суїцид. Так, з'явилися «Сині кити», «Червона сова», «Тихий дім», «Біжи або помри», «Розбуди мене у 4:20» та інші. Серед неповнолітніх утворилась так звана «мода на кіберсуїцид». Пік поширеності суїцидальних квестів серед підлітків припав на кінець 2016 та початок 2017 років. Станом на 25 квітня 2017 р. українська кіберполіція виявила 926 груп «самогубств» [1].

Під впливом таких тенденції в лютому 2018 року було прийнято Закон України «Про внесення зміни до статті 120 Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства» [2]. Тобто у диспозиції статті передбачена відповідальність не тільки за доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство внаслідок певних дій, а й за схиляння, а також за сприяння вчиненню самогубства.

До речі, диспозиції норм, якими закріплена кримінальна відповідальність за доведення до самогубства містяться і є ідентичними в Кримінальних кодексах Азербайджанської Республіки (ст. 125), Грузії (ст. 115) і Російської Федерації (ст. 110): «Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство шляхом загроз, жорстокого поводження або систематичного приниження людської гідності потерпілого – карається...» [3, с. 196].

А відповідальність за схиляння до самогубства законодавчо закріплена в Кримінальних кодексах Республіки Вірменія (ст. 111) [4], Туркменістану (ст. 106) [5, с. 213], Республіки Білорусь (ст. 146) [6], Росії (ст. 110.1) [7] Киргизької Республіки (ст. 137) [8] та ін.

Слід вказати, що в Кримінальних кодексах Киргизької Республіки (ст. 136, 137), Республіки Білорусії (ст. 145, 146) та Російської Федерації (ст. 110, 110.1) містяться дві окремі статті за доведення до самогубства і за схиляння до вчинення самогубства.

З огляду на порівняльний аналіз кримінального законодавства деяких країн, особливо хочемо відмітити норми Кримінальних кодексів Туркменістану і Республіки Литви, де схиляння до самогубства і доведення до самогубства криміналізовані в єдиній кримінально-правовій нормі (ст. 106 і ст. 133 відповідно)[9, с. 142]. До речі як і в Україні (ст.120 ККУ).

Слід зазначити, що в ряді країн неповноліття потерпілої особи є кваліфікуючою ознакою скоєного винним діяння, зокрема, у Республіці Білорусі (ч. 2 ст. 145, ч. 2 ст. 146 КК), Російській Федерації (п. «а» ч. 2 ст. 110, п. «а» ч. 3 ст. 110.1 КК), Туркменістані (ч. 3 ст. 106 КК), Киргизькій Республіці (ч.2 ст. 136, ч. 2 ст. 137 КК) та в Україні (ч. 3 ст. 120 КК).

Слід вказати, що на початку вересня поточного року в ЗМІ з'явилась інформація про нові «групи смерті» у вигляді аніме-спільнот. Куратори нових груп за допомогою ілюстрацій в жанрі аніме (японська анімація) нав'язують дітям думки про самогубство. Тобто психологічні пастки для учасників групи подібні тим, що використовували куратори «Синіх китів» [10].

Враховуючи такі тенденції, можливо є сенс скористатися досвідом Росії. Зокрема, ст.110.2 Кримінального Кодексу РФ передбачає відповідальність за організацію діяльності, спрямованої на спонукання до вчинення самогубства шляхом поширення інформації про способи вчинення самогубства або закликів до вчинення самогубства (ч. 1). А кваліфікуючою ознакою ч. 2 виступає поєднання такої діяльності з публічним виступом, використанням творів, що публічно демонструються, а також засобів масової інформації або інформаційно-телекомунікаційних мереж (включаючи мережу «Інтернет»).

Таким чином, вважаємо за доцільне доповнити Кримінальний Кодекс України додатковою статтею, яка б передбачала відповідальність саме за організацію діяльності, спрямованої на спонукання до вчинення самогубства.

Список використаних джерел

1. Синікити: кіберполіція виявила майже 1000 «групи смерті» та попередила понад 10 спроб суїциду. URL:<https://tsn.ua/ukrayina/sini-kiti-kiberpoliciya-viyavila-mayzhe-1000-grup-smerti-ta-poperedila-ponad-10-sprob-suyicidu-919927.html> (дата звернення: 15.10.2019).

2. Про внесення зміни до статті 120 Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню

самоубства: закон України від 8 лютого 2018 р. № 2292-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2292-19> (дата звернення: 15.10.2019).

3. Колинько Е. А., Селезнева Н. А. Ответственность за доведение до самоубийства по законодательству Украины и других зарубежных стран: сравнительный анализ. *Вестник РВДН*. 2014. № 1. С. 194–201. (Серия Юридические науки).

4. Уголовный кодекс Армении от 18 апреля 2003 года. Республика Армения. URL: <http://ugolovnykodeks.ru/2011/11/ugolovnyj-kodeks-armenii/> (дата обращения: 23.10.2019).

5. Комментарий к Уголовному кодексу Туркменистана. Постатейный / Под общ. ред. проф. А. В. Смирнова. 2013. 663 с. URL: <https://www.osce.org/ru/ashgabat/117369?download=true> (дата обращения 23.10.2019).

6. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 г. № 275-3. URL: <http://xn----ctbcgfviccvibf9bq8k.xn--90ais/> (дата обращения: 23.10.2019).

7. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 № 63-ФЗ. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (дата обращения: 23.10.2019).

8. Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 2 февраля 2017 года № 19. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527> (дата обращения: 23.10.2019).

9. Малетина М.А. Преступная причастность к самоубийству несовершеннолетних: сравнительно-правовой анализ законодательства России, стран СНГ и Балтии. *Уголовная юстиция*. 2018. № 11. С. 141–144.

10. «Синій кит» змінив обличчя: у соцмережах з'явилися нові «групи смерті». *Znaj.Ua*. URL: <https://znaj.ua/society/176014-siniy-kit-zminiv-oblichchya-u-socmerezah-z-yavilisya-novi-grupi-smerti> (дата звернення: 15.10.2019).

Марков М. М.,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

Одне з основних завдань Кримінального кодексу України (далі – КК України) – правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина. Це завдання реалізується в тому числі і за допомогою інституту призначення покарання, досягнення його мети. Адже призначення лише справедливого покарання, тобто необхідного і достатнього для виправлення особи та попередження вчинення як нею, так і іншими особами